

самовизначення); безпосередня професійна діяльність; реалізація особистості в професійній діяльності.

Проведене опитування за авторською анкетною серед студентів IV-V (першого та другого року навчання) курсів факультету післядипломної та додаткової освіти СДПУ ім. А.С. Макаренка, які навчаються за спеціальністю «Практична психологія» щодо вивчення мотивів вибору фаху, дало наступні результати:

1. 78% респондентів IV курсу обрали спеціальність внаслідок сформованої системи інтересів щодо вивчення психології.

2. 32% дали відповідь, що вибір спеціальності залежав від різних обставин: деякі обрали цей напрямок професійної діяльності за порадою знайомих та друзів (16%); деякі – тому, що можливо влаштуватися на нову роботу де вимагається психологічна освіта (16%).

3. 63% респондентів V курсу обрали спеціальність внаслідок сформованої системи інтересів до вивчення психологічних дисциплін.

4. 37% дали відповідь, що вибір спеціальності залежав від різних обставин: цей напрямок професійної діяльності споріднений з першою освітою; можливість влаштуватися на роботу.

Таким чином, більшість студентів мають сформовану мотивацію до обраної професії, активні в питанні включення в нову професійну діяльність.

ЛІНГВОПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ОВОЛОДІННЯ УМІННЯМИ БІЛІНГВІЗМУ

Товчигречка Л.В., аспірант СумДПУ ім. Макаренка А.С.

Необхідність формування у студентів білінгвістичних умінь як компонента професійної компетентності пов'язана з тим, що в наш час нагальною є проблема продуктивного співробітництва людей різних націй, віросповідань, представників різних культур. Ця необхідність передбачає врахування багатьох чинників, які впливають на якість та характер формування мовленнєвих умінь, зокрема психологічних та лінгвістичних.

З психологічної точки зору процес виробництва мови полягає в тому, що мовець за визначеними правилами переводить свій розумовий (немовний) задум у мовні одиниці конкретної мови. При цьому людина оперує не статистичними закономірностями мови, а змістовими одиницями, що обумовлюються комунікативним задумом. Існуюча в людини внутрішня мова предикативна, згорнута й образна.

Лише вибір граматичної конструкції і підбор лексичних одиниць роблять думки людини доступними навколишнім. Думка відбувається в слові. Мова, відповідно до поглядів вітчизняної психолінгвістики, являє собою діяльність з вербалізації образів свідомості людини.

Сприйняття мови – це процес виявлення змісту, що знаходиться за зовнішньою формою мовленнєвих висловлень. Важливу роль у сприйнятті слова грає його багатозначність, при цьому в процесі сприйняття слово співвідноситься з іншими словами того ж семантичного полючи. При сприйнятті фраз реципієнт може випробувати утруднення в тому випадку, якщо мається неоднозначність у їхньому тлумаченні. Для реципієнта не важливо, у якій синтаксичній формі пред'являється фраза. Сприймаючи мову, людина співвідносить сказане з дійсністю, зі своїми знаннями про неї, зі своїм досвідом. Людина може відновлювати пропущені фрагменти, черпаючи інформацію зі своєї свідомості.

За останні роки точка зору на природу вивчення другої мови дещо змінилась: раніш вважалося, що це – процес формування зовсім нових навичок мовної поведінки; тепер прийнята точка зору, що вивчення нової мови – це активний процес творчого конструювання граматики. Змінюється і раніше абсолютно визнана ідея глобальної ролі рідної мови і помилок, що слідує звідси: тепер прийнято вважати, що є деякі загальні, універсальні помилки.

Шукають, таким чином, паралелі в освоєнні першої мови дитиною і засвоєнні другої (чи других) мов дорослим. Ідея вирішальної ролі рідної мови (Contrastive Analysis Hypothesis) – зводиться до того, що граматична структура рідної мови (Mother tongue) настільки сильна, що студент буде свої нові мовні навички на її базі. У зв'язку з цим, помилки розглядаються як наслідок різниці в граматичному складі двох мов. Такий вплив рідної мови вважається неминучим. Відповідно до цієї ідеї, порівняльний аналіз двох мов може пояснити помилки, які роблять студенти (Negative transfer).

На противагу цьому існує інша точка зору, відповідно до якої помилки людей, які вивчають другу мову, носять універсальних характер і можуть бути порівняні з помилками дітей при оволодінні першою мовою (Generative View – a creative process guided by innate, universal mechanisms). Існують дослідження, що показують схожість помилок на різних стадіях вивчення першої і другої мов як у дорослих, так і в дітей. Передбачається, у такий спосіб творче вибудовування правил будь-якої нової мови (Creative Construction Idea). У цьому зв'язку говорять про створення людьми, які навчаються так звіної

проміжної граматики (Interlanguage), тобто граматики – що відрізняється і від рідної, і від другої мови.

Таким чином, засвоєння другої мови відбувається як під впливом загальнопсихологічних факторів переносу з першої мови, так і деяких універсальних особливостей засвоєння мови взагалі.

1. Верецагин Е.М. Психологическая и методическая характеристика двуязычия (билингвизма). - М.: Изд-во Моск. ун-та, 1969.

2. Михайлов М.М. О разновидностях двуязычия // Двуязычие и контрастивная грамматика. - Чебоксары, 1987. - С. 4-9.

3. Snow, C. (1987). Beyond conversation: Second language learners' acquisition of description and explanation. In J. Lantolf & A. Labarca (Eds.), Research in second language learning: Focus on the classroom (pp. 3-16). Norwood, NJ: Ablex.

4. Snow, C. (1990). Rationales for native language instruction: Evidence from research. In A. Padilla, H. Fairchild & C. Valadez (Eds.), Bilingual education: Issues and strategies (pp. 60-74). Newbury Park: Sage Publications.

ДО ПИТАННЯ ВАРІАТИВНОСТІ ОСВІТИ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ

Юр'єва Л.В., аспірантка СумДПУ ім. Макаренка А.С.

Сьогодні суспільство перейшло від відносно стабільної, передбаченої фази своєї історії – до динамічної непередбачуваної фази розвитку. Це є важливою умовою для розвитку варіативної освіти.

Нині починається нова фаза – перехід від альтернативної освіти до варіативної освіти. Будь-яка новація освіти, що розходилася навіть в приватних педагогічних методах з офіційною ідеологічно затвердженою системою освіти, розцінювалася як альтернативна. В результаті альтернативна освіта, „освіта проти якого-небудь або чого-небудь”, виступала проти традиційної освіти. Альтернативну освіту слід розглядати як нормальний етап на шляху розвитку варіативно-пошукової освіти. На відміну від альтернативної освіти варіативна освіта не просто заміняє прийняті норми освіти антинормами, а допомагає особистості знайти інші шляхи розуміння і переживання знань у досить мінливому світі.

Варіативність навчання – організація освітнього процесу, що дозволяє запропонувати учням індивідуальні варіанти навчальних